

MILJÖUTSKOTTETS UTLÅTANDE 7/2011 rd

Regeringens proposition till riksdagen om stats- budgeten för 2012

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 13 oktober 2011 propositionen om statsbudgeten för 2012 (RP 59/2010 rd) till finansutskottet för beredning.

Enligt 38 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning har miljöutskottet beslutat lämna utlåtande beträffande sitt ansvarsområde till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- miljöminister Ville Niinistö
- bostads- och kommunikationsminister Krista Kiuru
- budgetråd Pekka Pelkonen och budgetsekreterare Armi Liinamaa, finansministeriet
- kanslichef Hannele Pokka, ekonomidirektör Oili Hintsala, överdirektör Helena Säteri, överdirektör Timo Tanninen, miljöråd Saara

Bäck och chefsplanerare Tommi Laanti, miljöministeriet

- överförstmästare Matti Heikurainen och konsultativ tjänsteman Leena Westerholm, jord- och skogsbruksministeriet
- regeringsråd Anja Liukko, arbets- och näringsministeriet
- finanschef Markku Aho, Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet
- naturtjänstdirektör Rauno Väisänen, Forststyrelsen
- generalsekreterare Anne Viita, Vuokralaiset VKL ry
- direktör Aija Tasa, Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry
- naturvårdsexpert Tapani Veistola, Finlands naturskyddsförbund rf.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Statens idrottsråd
- Finlands Vattenverksförening rf
- Motiva Oy.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

1. Boende och byggande

Stöd för bostadsproduktion

Läget i fråga om hyresbostäder är svårt i tillväxt-

centrum och inte minst i huvudstadsregionen, där utbudet ständigt är för litet. Bristen på bostäder till skäligt pris, i synnerhet små hyresbostäder, och de över lag höga boendekostnaderna utgör redan nu hinder för tillgången på arbetskraft, vilket är till skada för den ekonomiska tillväxten och konkurrenskraften. Det undermåliga

utbudet på bostäder visar sig som höga bostadspriser men också som en splittrad samhällsstruktur.

För att bomarknaden ska fungera bättre och läget underlättas behövs det mångsidig bostadspolitik så som långsiktig markpolitik, tillräckligt tomtutbud, smidig planläggning och mer konkurrens. Även om bostadsmarknaden i princip fungerar på marknadsmässiga villkor, behövs det statsstödd bostadsproduktion, särskilt för befolkningsgrupper som annars inte får sitt boende ordnat. Tillgången till hyresbostäder till rimligt pris är också viktig av näringspolitiska skäl. Utskottet framhåller att statsstödd bostadsproduktion också kan jämna ut konjunkturreflekterna och användas i stimulerande syfte.

I budgetpropositionen har regeringen berett sig på att stödja byggandet av cirka 7 000 nya räntestödsbostäder via statens bostadsfond och fullmakten för räntestödslån är 1,025 miljarder euro. Dessutom finns det beredskap för 2 000 bostäder med hjälp av en mellanmodell med fyllnadsborgen, där den föreslagna fullmakten är 250 miljoner euro. Fullmakten för bidrag till bostadsproduktion för grupper med särskilda behov ligger fortsatt på 110 miljoner euro. Det är bra, eftersom behovet ökar till följd av att de äldre i svag kondition ökar och platserna i slutenvård för grupper med särskilda behov minskar. Att råda bot på långvarig hemlöshet och förbättra boendet för utvecklingsstörda är viktiga mål som bör fullföljas enligt planerna.

En utdragen finanskris i Europa kan leda till att den ekonomiska uppgången avstannar, och då blir det igen aktuellt att fundera på mer kraftfulla åtgärder än vad som föreslagits i fråga om statsstödd bostadsproduktion. Enligt bedömningar behövs det varje år 35 000 nya bostäder till för att tillgodose den ökande befolkningens bostadsbehov. Utskottet är oroat över att räntestödsfullmakten 2011 har utnyttjats i så liten utsträckning. Stödd bostadsproduktion har inte startat i den mån som fullmakten tillåter, vilket måste anses vara problematiskt eftersom efterfrågan på hyresbostäder fortfarande är stor. I ett svårt läge är det huvudsaken att få igång stödd bostadsproduktion fullt ut oavsett om det är frå-

ga om räntestödslån för hyresbostäder och hyreshus eller lån för bostadsrättshus. Utskottet kommer noga att ge akt på hur läget utvecklas.

Statsrådets förordning om räntestöd för hyresbostadslån och bostadsrättshuslån har ändrats så att låntagarens självrisk för räntestödet har halverats (1,7 %) när det gäller lån för att bygga nya hyresbostäder som är avsedda för andra än grupper med särskilda behov. Ändringen bygger direkt på en skrivning i regeringsprogrammet och syftar till att öka aktörernas intresse för vanlig statsstödd hyresbostadsproduktion genom att med hjälp av räntestöd ge projekten bättre möjligheter på sikt. Därför gäller den inte lån för bostadsrättshus. Hur ändringen de facto påverkar prisnivån beror för sin del på räntenivån, men utskottet anser ändå att den är ett steg i rätt riktning. Det är nödvändigt att få igång en samlad bostadsproduktion som stämmer överens med målet.

I budgeten beaktas inte behovet av finansiering av statliga åtgärder när det gäller avsiktsförklaringen om markanvändning, boende och trafik som ska förberedas under vintern. Utskottet ser det som viktigt att praxisen kring avsiktsförklaringar för att förbättra utbudet på tomter och bostäder i Helsingforsregionen utvecklas så att den blir mer målinriktad och förpliktande och att systemet efter behov utvidgas till andra tillväxtcentrum.

Bidrag för reparationer

Renoveringar får allt större bostadspolitisk betydelse allt eftersom bostadsbeståndet blir äldre och när den ålder då det blir dags att renovera. Bostadsmarknaden påverkas i det avseendet att bokostnaderna stiger på grund av renoveringarna. Den åldrande befolkningen och behovet av tillgänglighetsanpassat boende för med sig utmaningar för renoveringarna och de bör beaktas i bostadspolitiken också när det gäller kostnadsfördelar — på så sätt får de äldre bättre möjligheter att bo i sitt eget hem så länge det går.

På momentet Understöd för reparationsverksamhet (35.20.55) föreslås 55,5 miljoner euro, varav 37,5 miljoner för reparationsunderstöd och 18 miljoner för energiunderstöd. Visserli-

gen har motiveringen ändrats så att det inte längre framgår hur anslaget ska fördelas mellan de olika typerna av stöd. Inom reparationsunderstöden prioriteras installation av hissar i efterhand och reparation av bostäder för att möjliggöra för äldre och funktionshindrade att bo kvar hemma. Utskottet ser det som viktigt att arbetet för att genomföra det rikstäckande femåriga åtgärdsprogrammet mot mögelproblem fortsätter aktivt och effektivt. Det finns inget anslag längre för reparationer som gäller avloppsvatten från hus håll i glesbygden. Också stödet till hissreparationer upphör. Utskottet påpekar att propositionen står i konflikt med det detaljerade uttalande¹ som riksdagen godkände i anknytning till lagstiftningen om avloppsvatten i glesbygden i februari 2011. Där förutsätter riksdagen att inkomstgränserna för att få reparationsstöd och anslaget till reparations- och energistöd höjs för att bidragen ska medverka till att fler åtgärder för att förbättra avloppsvattenbehandlingen i hus håll med små inkomster vidtas.

Nedskärningen med 20 miljoner euro i energistöd försvårar väsentligt ändringar i värmesystem, som till exempel kan gå ut på att installera värmepumpar och uppvärmning med pelletar. Stödet för förnybar energi ska sjunka från 30 miljoner euro till 10 miljoner euro. Enligt uppskattningar riskerar ca 1 TWh av målet enligt målscenariot för energisparandet att inte kunna fullföljas på grund av detta.

Åtagandepaketet för förnybar energi från 2010 som bygger på EU-lagstiftning kräver att Finland höjer andelen förnybar energi till 38 procent senast 2020. Det kräver en ökning med 38 TWh, när den uppskattade slutliga förbrukningen är 327 TWh. Samtidigt verkar det väntade tillskottet till förnybar energi i form av havsvindkraft inte kunna genomföras på grund av den höga kostnadsnivån, så här kommer troligtvis en andel på 2 TWh att utebli. Det är ytterst viktigt att konsekvent fullfölja målen i den energi- och klimatpolitiska redogörelsen. Därför

måste anslagsnivån förbli densamma som tidigare, anser utskottet.

Det är nödvändigt att regeringen vid justeringen av strategin 2012 kontrollerar om den sänkta anslagsnivån leder till en långsammare uppfyllelse av de mål som är bindande för Finland och i förekommande fall vidtar korrigerande åtgärder.

Vård av byggnadsarvet

På moment 35.20.64 (Understöd för vård av byggnadsarvet) föreslås 1,35 miljoner euro, dvs. en miljon mindre än i budgeten för 2011. Utskottet påpekar att anslaget, som också på dagens nivå är anspråkslöst, verkligen har visat sig fylla ett behov och gjort det möjligt att bevara värdefullt byggnadsarv. För att värdefulla byggnader ska bevaras måste de fortsatt skötas och användas på naturligt sätt, så attityderna hos användarna och allmänheten över lag är viktiga. Fastighetsägaren bär alltid hela ansvaret för underhåll och reparationer av sin egendom. För att gamla byggnader ska behålla sina skyddsvärden kan det ibland behövas stora ekonomiska satsningar på underhåll. Man måste välja särskilda och traditionella reparationsmetoder för att byggnadens särdrag och historiska värden ska bevaras. Därför är det skäligt att staten fortfarande i liten utsträckning kan medfinansiera fastighetsägarnas frivilliga insatser för att skydda byggnader. Utskottet föreslår följaktligen

att finansutskottet ökar momentet Understöd för vård av byggnadsarvet med 1 miljon euro (35.20.64).

2. Miljö- och naturvård

Enligt regeringsprogrammet har regeringen som mål att Finland ska bli en föregångare inom arbetet för att skydda naturens mångfald och bekämpa klimatförändringen och inom hållbar naturresurspolitik. Samhället ska bli koldioxidneutralt, utarmningen av den biologiska mångfalden ska stoppas och tillståndet i yt- och grundvattnet ska uppnå en god nivå. Utskottet anser att de här riktlinjerna är viktiga och framhåller att

¹ MiUB 18/2010 rd — RP 179/2010 rd — RSv 288/2010 rd, uttalande 5

målen kräver att hållbar utveckling verkligen integreras i målen för alla förvaltningsområden. Resurserna för miljöministeriets förvaltningsområde i sig är nämligen anspråkslösa, bara 0,5 procent av hela budgeten. Det är viktigt att man i framtiden effektivare kan bedöma åtgärder inom olika förvaltningsområden i ett hållbarhetsperspektiv, så att politiken blir konsekvent och leder till hållbar utveckling över hela linjen.

Utskottet välkomnar tillskottet och fullmakten på totalt 4,4 miljoner euro (32.20.43) för att främja grön ekonomi. Det ligger i linje med regeringsprogrammet och är en satsning på tillväxt som kommer väl till pass för att genomföra programmet för hållbar produktion och konsumtion. Det rör sig bl.a. om att främja materialefektivitet och effektivare ta hänsyn till miljöaspekter inom offentlig upphandling.

Handlingsplanen Metso

Metso, handlingsplanen för mångfalden i skogarna i södra Finland, är det största enskilda projektet som syftar till att stoppa utarmningen av den naturliga mångfalden i våra skogar. På moment 35.10.63 (Utgifter för förvärv av och ersättning för naturskyddsområden) föreslås sammantaget 50,83 miljoner euro. Anslaget behövs absolut för att vi ska nå målen när det gäller mångfalden och genomförandet av naturskyddsprogram. Handlingsplanen Metso genomförs i samarbete mellan miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet. För att det övergripande målet ska nås är det viktigt med tillräcklig finansiering. Ändå har anslaget för jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde 30.60.45 minskats med 3 miljoner euro, vilket kringsskrär möjligheterna att ingå nya avtal. Kvoterna för årsverken får inte överskridas och kan bli ett hinder för genomförandet av handlingsplanen enligt tidsschemat. Med tanke på anslagsanvändningen är det väsentligt att närings-, trafik- och miljöcentralerna får tillräckligt med personella resurser för att målen i planen ska kunna fullföljas. På ett allmänt plan (också när det gäller skyddet av Östersjön) måste man se till att det trots kvoterna för årsverken i produktivetsprogrammet är möjligt att till exempel med särskild

finansiering anställa visstidspersonal för de nödvändiga uppgifterna.

Den föreslagna anslagsnivån kommer troligtvis inte att göra det möjligt att nå målen i handlingsplanen. Det är mycket beklagligt, eftersom handlingsplanen har medverkat till att attityderna till skyddet har blivit betydligt positivare. Ett utökat antal skyddade områden är heller ingen lösning på problemet när det gäller att stoppa utarmningen av naturens mångfald, utan det väsentliga är att skyddet av mångfalden i ekonomiskogarna lyckas som del av ett hållbart skogsbruk.

Utskottet vill tillägga att det minskande anslaget för närområdessamarbete inom utrikesministeriets förvaltningsområde effektivt bör disponeras för skyddet av Östersjön men också för att bygga ut nätet av skyddade områden nära gränsen i Ladoga-Karelen och nordvästra Ryssland.

Forststyrelsens naturtjänster

På momentet Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter (35.10.52) föreslås 26,882 miljoner euro. Anslaget bör utformas med hänsyn till att sysselsättningsmedlen inom tjänsterna för användning av naturen för rekreation samtidigt har minskat, vilket försvårar Forststyrelsens verksamhet.

I år har två nya nationalparker inrättats: Bottenhavets nationalpark och Sibbo storskogs nationalpark. I Sibbo storskog kommer fokus att ligga på rekreation, eftersom trycket på användning av naturen för rekreation är stort där. För att skydda naturvärdena och organisera rekreationsanvändningen på ett lämpligt sätt behövs det infrastruktur till området.

Utskottet påpekar att nya nationalparker inte får leda till att behoven i gamla nationalparker blir åsidosatta. Nationalparkerna är viktiga attraktionsfaktorer när det gäller turismen och är således också betydelsefulla för den regionala ekonomin. Satsningar på nationalparker och strövområden återbetalar mångdubbelt sig själva i den lokala ekonomin. Dessutom finns det inom naturtjänsterna många arbetstillfällen för unga. Den svåra arbetslösheten i östra och norra Finland har kunnat lindras i och med att det fun-

nits möjligheter att anställa säsongsarbetare, framför allt sommartid. De här indirekta konsekvenserna bör beaktas i besluten om finansieringen framöver. På grund av de minskade anslagen för rekreationstjänster blir Forststyrelsen tvungen att finansiera t.ex. en ny jakt- och fiskeövervakartjänst genom intern överföring och då minskar samtidigt resurserna för flottningskonstruktioner. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet höjer momentet Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter (35.10.52) med 2 miljoner euro.

Skyddet av Östersjön

Arbetet för att skydda Östersjön pågår på bred front med många olika åtgärder. Det är motiverat, eftersom det dåliga tillståndet i Östersjön beror på en rad samverkande faktorer. Inget förvaltningsområde kan uteslutande genom egna insatser förbättra tillståndet i havet, utan skyddsaspekten måste effektivt integreras i arbetet inom alla förvaltningsområden. Statsrådets redogörelse om Östersjön (2009) stöder samordningen av skyddsinsatserna och genomförandet av HELCOMs handlingsplan för Östersjön (Baltic Sea Action Plan). Regeringsprogrammet och budgeten backar upp de åtgärder som avses i uppföljningsrapporten om redogörelsen. Utskottet lyfter fram den stora betydelsen av arbetet för att skydda Östersjön och anser att anslaget bör disponeras så att insatserna får bästa möjliga effekt. Samordningen av utgifterna för skyddet har inte blivit effektivare eftersom en samordningsgrupp än så länge saknas, så det är inte någon lätt uppgift att utvärdera de samlade åtgärderna. Utskottet vill se att åtgärderna enligt regeringsprogrammet inleds inom kort, med andra ord också att en samordningsgrupp tillsätts.

Östersjöanslagen inom miljöministeriets förvaltningsområde finns på moment 35.10.22 (Vissa utgifter för miljövård). Anslagen på det moment för Östersjön som fanns så sent som i budgeten för 2011 har flyttats till det förstnämnda, mer generella momentet. Viktiga åtgärder är att samordna planeringen av havsvården, främja återvinning av näringsämnen för att minska be-

lastningen, effektivisera vattenvården inom jordbruket i Skärgårdshavets och Bottenhavets avrinningsområde och inventera biodiversiteten i den marina undervattensmiljön. Inventeringsprogrammet Velmu är mycket viktigt också därför att det gör det möjligt att få fram sådan information om naturvärden i undervattensmiljön som behövs t.ex. när man beslutar var vindkraft och grusutvinning ska placeras. Kvantitativt sett är målet att främja vindkraften ambitiöst och det är bråttom att få ett faktaunderlag som kan bidra till måluppfyllelsen.

Arbetet för en effektivare kvävereduktion i reningsverken för kommunalt avloppsvatten bör effektiviseras antingen genom en överenskommelse om åtagande, som nu är aktuellt, eller på något annat, mer bindande sätt. Reningsverken nära kusten kan också ofta kostnadseffektivt förbättra sin kväverening genom effektivare driftskontroll och genom att främja bästa praxis. Näringsbelastningen kan minskas indirekt också genom sanering av avloppsnätet. Problemet där är framför allt sporadiska bräddavlopp ut i vattendragen; de måste förebyggas effektivt. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet höjer momentet Vissa utgifter för miljövård (35.10.22) med 1 miljon euro.

Matarledningar och avlopp i glesbygden

Genom investeringar i vattenvård i samhällena och glesbygden genomförs bland andra också Finlands åtaganden och åtgärder enligt programmet för skydd av Östersjön. Matarledningar och avlopp i glesbygden föreslås i budgeten bli finansierade med anslag på moment 35.10.61 (Främjande av miljövården), medan moment 35.10.77 (Miljövårdsarbeten) ska slopas helt. En del av anslagen som fanns på det sistnämnda momentet överförs till moment 35.10.22 (Vissa utgifter för miljövård), men över lag föreslås anslaget minska. En stor del av anslaget ska användas för att bygga matarledningar för avlopp. Utskottet påpekar att anslagen för stöd till vattenförsörjningen och skyddet mot översvämningar på moment 30.50.31 inom jord- och skogsbruks-

ministeriets förvaltningsområde också föreslås minska med 3 miljoner euro.

Anslaget för stöd till vattenförsörjningen ska i första hand användas för att bygga ut avloppsnätet i glesbygden, vilket är mycket motiverat med tanke på vattenvården. Visserligen finns det betydligt fler från vattenvårdssynpunkt motiverade projekt än vad som kan genomföras med budgetanslagen. Nedskränkningarna i anslagsnivån kommer särskilt olägligt nu när kraven enligt lagen och förordningen om vattenvård i glesbygden ska vara uppfyllda senast i mars 2016. Besluten om att bygga ut avloppsnät bör fattas i god tid före det.

Nya matarledningarna för avlopp främjar vattenvården, när avloppsvattnet från glesbygden kan samlas upp i större och effektivare reningsverk som kostnadseffektivt uppnår bättre re-

ningsresultat. Den sammantagna vattenvården utgörs i alla fall av dels vattenförsörjning, dels avlopp och det är väsentligt att samordna den med tanke på kostnadseffektiviteten. Utskottet anser att organiseringen av samarbetet mellan ministerierna bör uppmärksammas framöver och att också en omorganisering kan komma på fråga. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet höjer momentet Främjande av miljövården (35.10.61) med 3 miljoner euro.

Ställningstagande

Miljöutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 28 oktober 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Korhonen /vänst
vordf. Rakel Hiltunen /sd
medl. Timo Heinonen /saml
Antti Kaikkonen /cent
Pauli Kiuru /saml
Jari Lindström /saf
Eeva Maria Maijala /cent

Tapani Mäkinen /saml
Martti Mölsä /saf
Sirpa Paatero /sd
Sari Palm /kd
Mirja Vehkaperä /cent
Juha Väättäinen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.

AVVIKANDE MENING

Motivering

Så som det framgår av betänkandet står många nedskärningar i konflikt med regeringens miljömål. Dessutom drabbar nedskärningarna huvudsakligen anslag som inverkar positivt på sysselsättningen. De strider alltså också mot regeringens sysselsättningsmål.

Understöd för reparationsverksamhet (35.20.55)

På momentet Understöd för reparationsverksamhet föreslås 55,5 miljoner euro, varav 37,5 miljoner för reparationsunderstöd och 18 miljoner för energiunderstöd. Motiveringen anger inte hur anslaget ska fördelas mellan de olika typerna av stöd. Installation av hissar i efterhand och reparation av bostäder för äldre och funktionshindrade är lönsamt både ur ekonomisk och mänsklig synvinkel. Om regeringens förslag godkänns kommer hissinstallationerna som görs i efterhand att upphöra helt och hållet.

Propositionen går stick i stäv med uttalandet 2011 där riksdagen förutsätter att regeringen höjer inkomstgränserna för reparationsstöd och anslaget till reparations- och energistöd för att bidragen ska medverka till att fler åtgärder för att förbättra avloppsvattenbehandlingen i hushåll med små inkomster vidtas.

Om energiunderstöden minskas med 20 miljoner euro förhindras de ändringar i värmesystem som skulle bidra till att inhemsk energi används i stället för importerad energi. Investeringar i energirelaterade reparationer återbetalar sig snabbt i form av inbesparad energiförbrukning. Förnybar energi bidrar till att motverka klimatföränd-

ringen och har därmed stora effekter på miljön. Om vi börjar använda förnybara energikällor får det också stor betydelse i fråga om inhemsk förnybar energi, t.ex. flis och bioenergi. Incitament för förnybar energi påverkar på så sätt också dynamiskt sysselsättningen och bekämpningen av svart ekonomi. Momentet är av stor vikt både för miljön och människornas välbefinnande.

Främjande av miljövärden (35.10.61)

I sitt program lovar regeringen att främja genomförandet av lagstiftningen om avlopp i glesbygden genom garanterade resurser för information och rådgivning och att främja projekt för matarledningar för avlopp. Den här synpunkten finns också inskriven i den förra riksdagens betänkande i frågan. Riksdagen har varje år ökat anslaget på momentet.

Miljöutskottet har upprepade gånger påpekat att avloppsledningar är viktiga för miljöskyddet. Men anslagen räcker inte till.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet ökar momentet Understöd för reparationsverksamhet (35.20.55) med 20 miljoner euro och

att momenten med anslag för matarledningar och avlopp i glesbygden (35.10.61 och 35.10.22) ökas med 8 miljoner euro, varav 7 miljoner för avloppsledningar och 1 miljon för rådgivning om avloppsvatten.

Helsingfors den 28 oktober 2011

Antti Kaikkonen /cent
Eeva Maria Maijala /cent
Mirja Vehkaperä /cent

Jari Lindström /saf
Martti Mölsä /saf
Juha Väätäinen /saf